

EMLÉKLAPOK
ÓMOROVICZA KÖZSÉG

100 EVES MULTJÁBÓL.

IRTA:

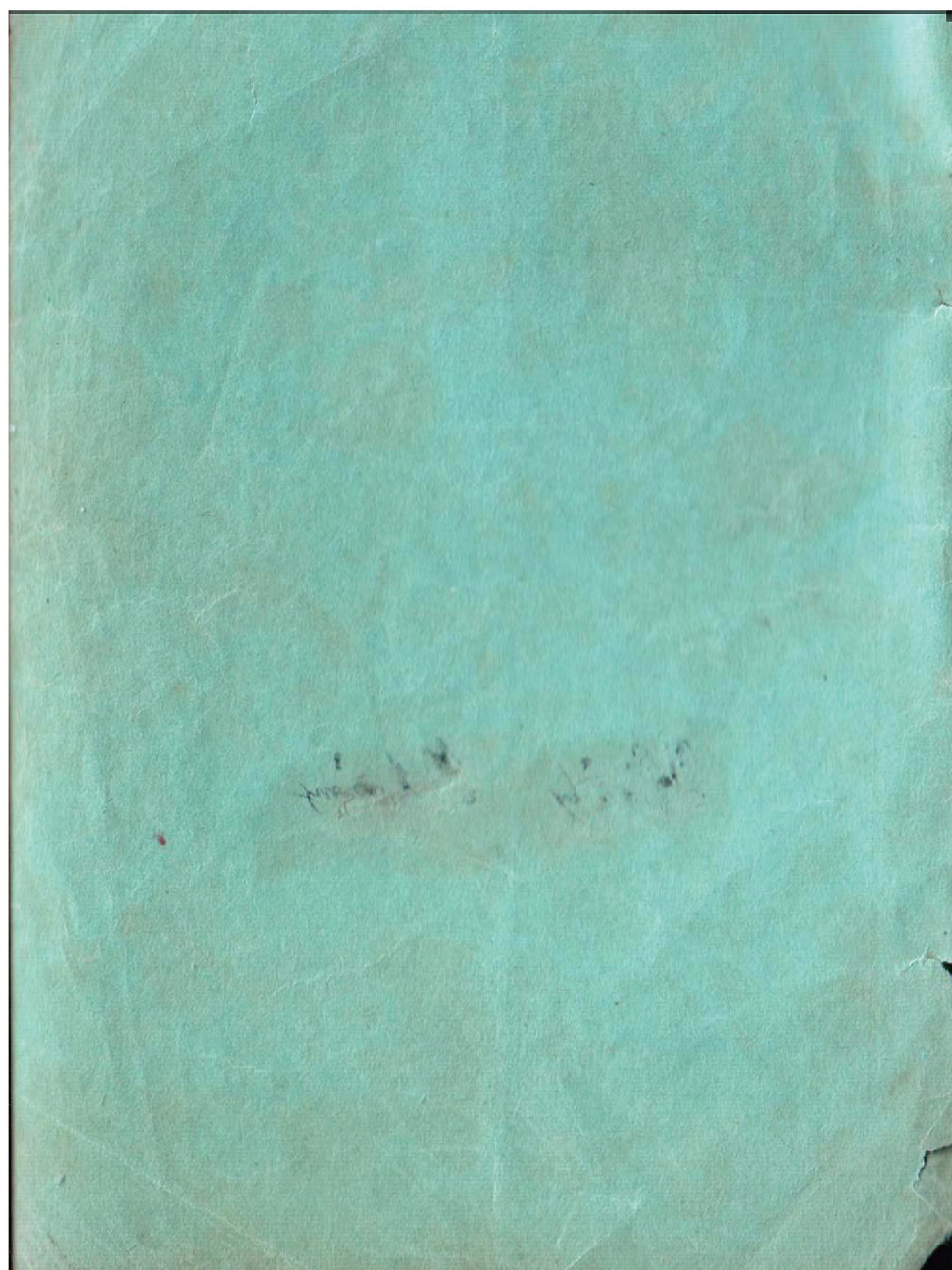
MÁTÉ LÁSZLÓ.

EV. RRP. LEÁNYTANÍTÓ.

Jegyzet
ARA 15 KR.

1886.

KIADJA AZ ÓMOROVICZAI KÉPVISELŐTESTÜLET.

EMLÉKLAPOK

ÓMOROVICZA KÖZSÉG

100 ÉVES MULTJÁBÓL.

IRTA:

MÁTÉ LÁSZLÓ,

EV. RÉP. LEÁNYTANÍTÓ.

zedék szabadon bár, de véres verejtékével aztat és munkál: annyira vonz, annyira érdekel bennünket, mint a levegő és víz.

Szegényül vagy gazdagon, helyhez és időhöz kötött életünk napjai, a játszi gyermekkor, a reményteljes ifjúkor, a munkában fáradó férfikor, végre az elmúlt idők örömein vagy fájdalmain tünődő öregség határain áldoztak és áldozának le. Így volt ez régen, így van ma — és így lesz míg e földön ember él. — Ha azon száz éves lepelt, mely Ómorovicza községének multjára borul, fellebentjük, vissza tekinthetünk egészen 1786 év május

NOTA DUBLINO

ONORATA KOSSE

NOTA DUBLINO

ITALIA

ONORATA KOSSE

NOTA DUBLINO

NOTA DUBLINO

ITALIA

ONORATA KOSSE

NOTA DUBLINO

Ómorovicza község száz éves multjából.

Előszó.

Tisztelt lakostársaim!

Községünk száz éves multját akarom önök előtt, a mennyire lehetséges a régi jegyzőkönyvek és okmányokból napvilágra hozni: mert hiszen ez a föld, hol lakostársaim legnagyobb részének bölcsője ringott, melyért a község-alapítók oly sokat küzdöttek és szenvedtek különösen ama szomorú emlékü robotos világban: ez a föld, melyben önöknek legdrágább kincsei, a kedves szülők porai pihennek: ez a föld, melyet a mai nemzedék szabadon bár, de véres verejtekével áztat és munkál: annyira vonz, annyira érdekél bennünket, mint a levegő és víz.

Szegényül vagy gazdagon, helyhez és időhöz kötött életünk napjai, a játszi gyermekkor, a reményteljes ifjúság, a munkában fáradó férfikor, végre az elmúlt idők örömein vagy fájdalmain tünődő öregség határain áldoztak és áldozának le. Így volt ez régen, így van ma — és így lesz míg e földön ember él. — Ha azon száz éves leplett, mely Ómorovicza községének multjára borul, fellebbentjük, vissza tekinthetünk egészen 1786 év május

1-jéig, megtudhatjuk még azt is, hogy személyenkint kik voltak a települők. *)

Hogy azok a rég elporlott község-alapító ősök a lét fentartásáért minő anyagi és szellemi eszközökkel küzdöttek, a régi jegyzőkönyvek és megsárgult okiratok erről is beszélnek nekünk sokat és tanulságosat; hogy mint szegény települők maguk is segélyre szorulva, mégis a hazáért a legnehezebb és válságosabb napokban tudtak áldozni pénzt, vért és élelmet!

Óh! ti már régen elporlott ősök! Nem haltatok meg, él közöttünk emléketek, küzdelmeitek, itt vannak ezen áldott földön unokáitok vagy kedves gyermekeitek, mívelve a földet, melyet reájok hagytatok vagy szorgalmuk által az ősi birtokhoz önmaguk szerzettek.

Hogy mit beszélnek a régi jegyzőkönyvek és megsárgult okiratok, azt mind nem fogom ezen kis, szűkkeretű monographiában előadni, mert vannak azokban olyan események is leírva, a melyet nem jó a sir fenekéről felhozni — veszélyesek azok. A mit el akarok mondani, olykor-olykor néhány évtizeden is keresztül ugorva, az legyen önökre és mindnyájunkra tanulságos és veszély nélkül érdekes.

A település, úrbér.

Ómorovicza mint pusza a kinestári zombori igazgatóságához tartozott; az 1786-ik évben a nagyméltóságú magyar királyi helytartóságnak február 14-én kelt intézkedése szerint a megtelepedőknek egész kiterjedésében — egyedül a szőlő-ültetés alá adott földeket ide nem értve — úrbéri illetőségekül kiosztatni rendeltetett oly

*) Hátul a függelék b) pontjában olvasható.

módon, hogy elegendő közlegelő és temetői hely kiagyatván, a házak felépítéséhez 18 frtnyi fenyőfa segedelmezése, úgy az élelmökre és vetésre megkívántató gabonamennyiség előlegezése mellett az úrbéri illetőségek a kinestár szabályai szerint azonnal kimérettessenek s az első három évre minden teherviseléstől felmentve, a 7-ed helyett a 9-ed és 10-ed dézsma adása s egyéb, Bácsmegyében már megállapított úrbéri kötelességek eljesítése alá helyeztessenek.

Ezen kinestári intézkedés következtében a jobbágyi házak építésére a fenyők valósággal kiadattak a Jász- és Nagy-Kunságból, névszerint Kardszag, Madaras és Jász-Kisérről beköltözött települőknek. Az úrbéri külső és belső illetőségek pedig — szántóföldekben egy egész telekhez 38 holdjával — a rétekben vagy kaszálóföldekben egy telekhez 22 holdjával — mindeniket 1200 □ ölével számítva, a kinestári mérnök rendelete nyomán felmérte: a határ egész kiterjedésében 204 $\frac{1}{2}$ úrbéri és 5 szabad s így összesen 209 $\frac{1}{2}$ telekre még az 1786. évben felosztott s a települőknek átadatott. Az egész ómoroviczai határnak kiterjedése kataszt. holdakban tett 19,476 holdat.

A három szabadalmas év lefolytával 1789-ik év május hó 1-én a települők — mint már jobbágyok — összeírtattak, úrbéri javaiktól és jószágaiktól folytonosan megadóztatottak, az országgyűlési költségek fedezésiben is részt vettek, sőt ő felsége a király iránt igaz jobbágyi hűségöket, a hon iránt pedig tántoríthatlan vonzalmukat és szeretetüket is bemutatták: mert mint szegény adózók bár, mégis a legnagyobb veszedelem idején t. i. az 1794-ik évben, midőn Bounaparte Napoleon a francia forradalmat egy véres utczai harcban legyőzte, s győzedelmes fegyverét az osztrákok ellen fordítva, azokat

is mindenütt megverte: akkor Ómorovicza az országos költségek fedezéséhez 242 frt 16 krral és saját fiaiból 20 katona adással járult a hadsereghez.

Az úrbéri szabályozás Ómorovicza helységében az 1789-ik évben tökéletesen bevégeztetett, ezen állapotában maradt 12 évig, a midőn — t. i. 1801-ben — a királyi kincstári igazgatóság Ómorovicza községét oda adományozta Vojnits Lőrincz, Vojnits Illés, Vojnits József, Vojnits Fábián, Vojnits Antal, Vojnits János, Szalmási Ferencz, Piukovics Simon, Vörös István és Tomcsányi András uraknak. Ezen urak mint közbirtokosok az 1803-ik évben az úrbéries földeket újból felmérték és rendezés alá vették . . .

Hogy a múlt időnek igen sokak előtt még most is kedves emléke mily teherrel sulytotta és mintegy lenyűgözte a szegény jobbágy embert, ki nem lehetett nyugodt sem éjjel sem nappal, ki valamint nem lehetett ura saját személyének, annyival inkább nem még egy zsellér kunyhónak vagy háznak sem; ennek bizonysgátul beszéljen azon megsárgult okmány, melyen a kamarális uradalom és a község között létrejött egyezség van négy pontban leírva, úgymint:

„Urbarialis Contractus.“

„Mely Királyi Cameralis Bátsi Administratio részéről Tekintetes Nemes Bács Vármegyében helyezettett zombori Cameralis Urasághoz tartozandó Ómorovicza nevezetű helységbeli Jobbágyokkal a rőbottoknak és egyéb Urbarialis adózásoknak megváltása iránt az 1792. esztendőnek November havának első napjától fogva következő három esztendőkre tudniillik: az 1795 esztendőnek Október havának utolsó napjáig következő okok alatt tétetődött, úgymint:

„Elsőbben: A midőn ezen Királyi Cameralis Uraság ezen mostani Contractusnak végzése által pheő céljának ítélte lenni azt: hogy eő Jobbágyainak a robottjoknak és egyébbeli adózásoknak az urbarialis kötelesség alul megváltsága által könnyebbségeket megszerezhesse és azokat oly állapotban tehesse, hogy azok a magok tulajdon szükségeket s egyébb dolgaikat könnyebben véghez vihessék, az említett Királyi Cameralis Uraság abban megegyezett, hogy azoknak — fent említett Ómoroviczán lakozó Caalis Jobbágyoknak, a robottjoknak fele részének való megváltságát, azaz 52 vonyóst, avagy 104 napi kézi munkát, a felét 26 vonyóssal avagy 52 kézi munkával; ezen kívül a házas és házatlan zsellérektől az uraságnak járandó robottól 18 és respective 12 napi kézi munkát 8 krral számlálván, meghagyni méltóztatott, másik felét pedig az 52 — avagy hozzá vévén az egy sessionak $1\frac{1}{8}$ -dal esendő hosszú fuvarral — együtt összeségesen $53\frac{1}{8}$ kézimunkától — avagy $26\frac{1}{8}$ vonyóstól az uraságnak szükségére járandó robotokat in natura magának be kívánja a hol...”

„Másodszor: Az házatlan zsellérek, melyek többnyire nem állandók, hanem máshova költözködni szoktanak, minekelőtte a nyári munkára eloszlanak — azonnal még télnék eleén, az uraság tisztjei által az Helység Elöljáróinak jelenlétekben számul vétetődjenek és azon gazdák, a kiknél tartózkodnak érettek kezesek legyenek.”

„Harmadszor: Minden helyes jobbágy és házas zsellér az egy forintot tevő füstpénzt, — a körül pedig az egész ház helyes jobbágy, az urbarialis konyhabeli adózásokért, ugymint kappanyért, csirkéért, tojásért, vajért és borjuért 51 kroat az uraságnak, valamint ekkorig, ugy ezután is fizetni fog; — hasonlóképen a

fel és negyed helyes Jobbágy, a reá esendő szám és rész szerint adózni fog, többnyire valamint hogy Regalek, úgy nemkülömben mindenféle termésekből, hasonlóképen bárányokból, gedőkből, méhekből járandó 7-ed és 9-ed a Földes uraságot törvényesen és urbarium szerint illetik úgy azok az uraságnak szabad akaratjára és rendelkezésére hagyattatnak.“

„Negyedszer: Az egész helység magát arra kötelezi mindnyájan egyetemben, nem csak minden fentemlített mód szerint in natura megtartott robottokat az urbarium szerint illendőképen megtenni, hanem minden fent említett rend szerint kiváltott jószágot és urbarialis adózásokat egy fertály esztendőától másikig az elrendelt Uraság Casserjoknak bizonyosan befizetni; ezenkívül királyi Cameralis uraság teljes hatalmat magának fentart az olyatén Jobbágyokon, a kik az egy fertály esztendőnek elfolyása után a tartozó köteleességeiknek eleget nem tehetnének vagy tenni nem akarnának, minden tekintet és többszöri intés nélkül, környül álló mód szerint, executio által az adót megvenni, jószágából, szabad önként akaratja szerint a leendő böcsü által minden kárát elégségesen magának megfizetni, vagy pediglen, ha a szükség úgy hozza magával, az olyatén rossz fizető helyett, más alkalmasabb jobbágyot beheyeztetni. Kelt Apatinban 1792 év Sept. 7. Aláírva: Bartal Pál, cameralis tisztartó. Lengyel Mihály bíró. Juhász Péter, Kun István, Szarka Mihály, Borus Mihály esküttek és az egész ómoroviczai község.“

Meg említem még ezen urbéri szerződés után azt is, hogy a helység a járási főszolgabíró rendeletére, minden portiobeli forint után tartozott beszállítani N.-Militiesre bizonyos számú, veszedelmes állat, u. m. róka és farkas bőrt s kártékony szárnyas u. m. veréb, varjú,

csóka és szarka fejét; még pedig minden forintra 1 veréb fej; — minden 10 frtra egy varjú, csóka vagy szarka fej; — minden 500 frtra egy róka bőr; minden 1000 frtra egy farkas bőr számíttatott.

Bizony nem valami kellemes állapot lehetett a szegény lakosokra nézve, rókát vagy farkast vadászni menni akkor; midőn az élelem beszerzésére és takarítására úgy is alig volt idejük.

A nép ezen örökös zaklatásban tengette életét — nem fordíthatva kellő időt önmaga jólétének, sem anyagi sem szellemi gyarapítására egész 1848-ig így élt; hogy az örökre emlékezetes évben, kik és miként szabadtették fel a jobbágyságot az urbéri terhek alól: az már ismeretes minden igaz magyar ember előtt.

Vallás felekezetek és iskolák.

Ómorovicza 1801-ig csak hely. hit. vallásfelekezet volt; a települők még 1786. évben egyház-községgé alakulva, ugyan azon év november 22-én lelkészt állítottak az egyház élére: halasi Gózon Józsefet.

A templom építéshez kezdettek 1788-ban, s még ugyan azon évben be is végezték egészen vájogból készített falakkal. Karácson ünnepén az isteni tiszteletet már ott tartották (alap ige: Esai prof. 49 r. 13 v.) fölszentelve azonban csak 1791-ben augusztus 14-én lett. Az 1822-dik évben a vájogtemplom már roskadozni kezdett, az egyház hívei február 22-én elhatározzák annak újbóli felépítését — az új templom alapköve ápril 29-én letétték, október 27-én pedig már isteni tiszteletet tartottak benne.

A tornyot 1815-ben építették föl egészen, miután már a fundamentum 1814-ben szeptember 7-én letéte-

tett 2 öl templom nagyobbitással. A csillag föltételt 1815. június 3-án. A templom és torony felépítésére ajánlat útján 4596 forint, kivetés e czélra a legkisebb 1 firt a legnagyobb 5 firt volt. Téglát pedig égettetett ref. egyház 125 ezret.*)

A lelkeszlak épült 1809-ben 4 öl széles 8 öl hosszú, melynek felépítéséhez minden pár köteles volt adni 50 vájogot, került pedig ezen épület 590 firtba.

Harangok. Az első harang készítettett 1787, mely 5 mázsa 29 firt volt, ezen harang 1830-ban elhasadt. Egy buzgó egyházttag Nagy József 1821-ben saját költségén készítettett egy kis harangot 158 fontosat, az elhasadt harangot pedig eladták a róm. cath. egyháznak, az ára új harangok szerzésére fordított. — Jelenben meg van a 158 fontos kis harang, az 1832-ben készült 5 mázsás közép és az 1829-ben készült 1004 fontos nagy harang.

A torony óra készült 1853-ban Német Péter szabadkai órás által, ugyan ezen évben az egész torony tető vörös rézzel szépen feldiszitve befedetett.

A templomunkban látható diszes orgonát 17 változat-tal, kétsor billentyűvel és pedállal készítette ifj. Ország Sándor budapesti orgona készítő 1870-ben 3350 firtért.

Hogy az Ómorovicza helységében 335 házban le települt református hivek száma mily nagy volt, erre nézve nincs biztos adatunk. Az 1788. évről ez áll: lélek szám 1700-on felül. — 1819-ből már biztosabb az adat 2949 lélek. — Az 1870-diki népszámláláskor volt 3982 — míg a legutóbbi 1880-dik évi népszámlálás adatai szerint van 4775 lélek.

Születtek 1786-tól bezárólag 1885. végeig Ómoro-

*) Az egész templom 10,059 firt 39 kr került.

vezén a ref. egyházban 17,767-en, nem számítva ezek közzé az 1869 óta szülöttek, de külön anyakönyvezett az egyháznak adózó nazarenus szülöttek számát 220-at.

Meghaltak összesen 1786-tól 1885. végéig 13,577 ref. és 178 nazarenus. A halálozás legnagyobb számú volt 1849-ben = 326.

Házassági frigyre lépett száz év alatt a ref. egyházban 5617 pár.

Bevételek és kiadások. Az ómoroviczai ref. egyháznak bevétele és kiadásairól 1841 előtt csak hiányos adatok vannak. — 1841 óta azonban a kiadások tesznek 126,164 frt 32 krt; de három év adatai ebből is hiányzanak: u. m. 1857, 59, 60 évekről.

Alapítványok. Az ómoroviczai ev. ref. egyház a következő alapítványoknak van ez idő szerint birtokában, u. m. Nagy József alapítvány, az egyház szükségének fedezésére eredetileg 8738 frt 70 kr, melynek mai állása 9135 frt 14 kr. — Mészáros Nagy Éva alapítvány az egyház szükségének fedezésére 500 frt, jelenben 586 frt 96 kr. A mezőgazdálkodásból a községhez be folyt a képviselőtestület által földbirtok aránylag felosztott s egyházunknak jutott és szolgáltatott: *Iskola építés* alapítvány 3025 frt. — Mendege István a községnek tizenkét éven át volt bírója által tett alapítvány, a szegény gyermek ruha és könyvvél való segélyezésére 100 frt. — Az ómoroviczai volt dalárda alapítványa, az elemi iskolát kitűnően végzett jó erkölcsű gyermekek megjutalmazására 100 frt.

Az itt megnevezett alapítványok kamatai évenként rendeltetésökhöz képest mindig felhasználtatnak.

Lelkészek. Az ómoroviczai ref. egyháznak 100 év alatt négy rendes lelkésze volt u. m: halasi Gózon József 1786. november. 22-től 1804. — Csete Dániel

1804-től 1826-ig. — Széki Pál 1826-től 1841-ig. — Herczegh Ferencz 1841-től jelenig.

Az ómoroviczai ref. egyház és iskolái most elő 81 éves öreg; de már 14 év óta világtalan lelkészének mindig a legfőbb gondjai valának. A fokozatos haladást úgy egyházunk, mint iskolánk ő alatta érte el. A segéd és helyettes lelkészek száma a jelenig összesen 39, kik között különösen két helyettes lelkész tűnt ki az utóbbi évtizedben, az egyház kormányzásában és vagyona gyarapításában. Ómorovicza 1801-ig mint anya-egyház a kecskeméti tractushoz tartozott, azomban 1801-ben a Szalkszentmártoni gyűlés a bácsi tractushoz csatolta. Az ómoroviczai református egyház, mindjárt a település első évében, gyermeki oktatására tanítóról is gondoskodott. Első tanító volt a községben Daru István, kit a települők nagyobb tömege — az első jegyzővel Tóth Józseffel együtt — átutazásukban Nagy-Kőrösről hozott. A fiúk és leányok 1792-ig együtt tanítottak: ekkor választották meg az első leány tanítót valószínűleg Szilágyi Sámuel.

Hogy elődeink az iskolát és tanítókat nemesak szokásból tartották, — hanem annak nagy fontosságot is tulajdonítottak: álljon itt annak bizonyosságául a község jegyzőkönyvéből az 1806-ik évben beírt jegyzék, mely szórul-szóra így hangzik: „hogy a nevelésnek hibája, mint minden gonosz cselekedetnek kútfeje és forrása, a rosszságnak eláradására legfőbb alkalmatosságot szolgáltat, mert bár elegendő és alkalmas iskolák legyenek is, melyekben a gyermekek a jó erkölcsre és vallásbeli principiumokra kitelhető képpen oktattatnak: mindazonáltal, sokszor idő előtt is kikelvén, sok szerencsétlenek, másoknak — oh fájdalom! magoknak a szüleiknek is példájokkal indítottan nem csak azt, a mi jót az iskolában tanultak — elfelejtik;

de ellenben a kis rossztul a nagyobb rosszra mint egy lépcsőnként menvén feljebb és feljebb: végtére mind Isten, mind felebarátjaik iránt tártózó kötelességekről lemondanak, a helyett hogy a templombeli tanításokat gyakorolnak, — rossz társaságokban elegyednek — kisebb korokban már sok rossz cselekedetekre, veszeke-
désre, erőszakoskodásra vetemednek, — a tisztességes idő töltés helyett, az erkölcsöket vesztegető koresmákban mennek, ott dorbézolnak, torkoskodnak, melly korhely-
ségnek gyakorlásába annak utánna belé szokván, végtére minden kigondolható rosszra hanyatt homlok rohannak, sőt annyira mennek, hogy a leg fertelmesebb és ártalmasabb cselekedeteket is az ő már megrögzött rossz képzelődések szerint, nem úgy mint csufos dolgot, hanem mintegy ő hozzájuk hasonló rossz emberek előtt: dicséretet érdemlő merészséget látszanak elkövetni. Mire nézve valóban szükség léssen minden szüléket, valamint az árváknak gondviselőiket arra szorítani, hogy gyermekeiket a gondviselők pedig az árvákat az iskolákba és pedig folyvást járassák, a kik ellenben ezt cselekedni nem akarnák, a Birák által kényszerítettessenek, sőt ha e részben némely szülék mégis nyilván engedetlenek lennének: azonnal a felsőbbségnek bejelentessenek.

Hogy pedig a nyilvános szegényeknek abban is kifogások ne legyen, azoknak gyermekeik ingyen taníttassanak, sőt a mennyire lehet, kivált a jobb igyekezetűek, csekély ruháskával is, a közönségesből, a vagy a jót tevő keresztyéneknek adakozásából segítettessenek, bőlesen meggondolván azt, hogy a gyermekek nem csak tulajdon képpen a szülőknek, hanem távolabbról elmélkedvén: a Statusnak is gyermekei.“ stb.

Az egyház iskoláinak helyéről épületeiről 1828-ig nem találok semmiféle feljegyzést. A leányiskola a

mostani helyén nádtetővel épült 1828-ban — ezen épület már — a víz magas állása miatt az egyháznak igen sok aggodalmat okozott — s tárczájából a sok átalakítás és reparálás sok pénzt elnyelt. Hogy az újszázadnak első tizedében, a különben gyönyörű helyen a nemesen gondolkodó szülők és előljárók buzgalma és óhajta szerint felépül-e majd a diszes, kőből épült iskola, hogy legyen Ómoroviczának is egy disze, melyre büszkén mutathat — ime ez középület még pedig nem megyei börtön, hanem iskola! az a jövő titka: az akarat meg van, de gyenge az erő.

A fiúiskola szintén a mostani helyén felerésze épült 1831.- a másik fele 1872-ben.

Az 1870-dik évben vétetett meg a Széki Pál féle porta és ház s alakítottatott tanteremmé a belső épület. Az 1879-dik évben templomunk szomszédságában megvétetett, több buzgó egyháztag nagy összegű hozzájárulásával az úgynevezett Major ház igen szép portával, emelkedett helyen.

Az 1819-dik évben az iskolások száma volt fiú 241, leány 207, összesen 448. Jelenben a 6—12 éves iskolások száma fiú 276, leány 289, összesen 565. Iskoláink hat osztályúak s mind a fiúk mind a leányoknál három tanító működik, ezek között négy állandó, kettő pedig segéd; névszerint: állandó tanítók: Kupai Kovács Gyula nagykőrösi születésű okl. tanító és orgonista kántor 14 év óta. — Máté László nagykőrösi születésű okl. tanító a nagyobb leányiskolában 21 év óta. — Pap István ómoroviczai születésű képesített tanító az 1-ső oszt. fiú iskolában 42 év óta. Inotai János ómoroviczai születésű képesített tanító az 1-ső oszt. leány iskolában 39 év óta. — Mendege Bálint ómoroviczai születésű okleveles tanító, a közép fiúiskolában 10 év óta. —

Sipos Ambrús nagykőrösi születésű közép leány tanító 2 év óta.

A róm. cath. egyház. A róm. cath. egyháznak van Ómoroviczán 1844-ben épült csinos temploma, mellette nem régen épült új iskolája. Ezen egyházban a lelkek száma 1109, a plebánusok jelenleg Schadl Ignácz, tanítójuk 24 év óta Támas Ferencz. Adatok hiányában róluk többet nem tudok.

Az izr. egyház. Ezen egyház a század elein 1820-ban, mint tekintélyes egyházközség szerepel, van rendes iskolájok, melyben az ötvenes évek óta mindig okleveles tanítók működnek. Ezen hitközség a nekik adott szabadsággal vissza nem élt — tanítóit nem zaklatta nem sanyargatta, mint az országban oly sok számtalan helyen tették, gyermekeiket hazafias szellemben nevelték és nevelik. Az egyház tagjainak száma 204, a családoké 41, ezek között földmívelők 6, kereskedők 22, iparos 9, értelmi egyének 4 család.

A hitközség évi költségvetése 1200 forint, ebből iskolára költ 660 forintot. Tanítójuk jelenleg Schulhof Lipót.

Mind a három felekezeti iskolában a szorgalom idő 10 hónap, az iskolákban az igazolatlan mulasztások száma csekély.

Ápolda, kórház. Ómorovicza községben van régebbi idő óta szegény ápoló-alap és egy köz-kórház, a dologra képtelen szegényeket minden hat hétben gabonával, búza, árpa és sóra való pénzzel segítik: a kórházban a szegény betegeket közköltségen ápolják, gyógyítatják; ennél fogva a koldulás a községben szigorúan tilalmaztatik.

Társadalmi úton keletkezett közhasznú szövötkezet. Községünk e téren sem akarva hátra maradni az ön-

művelődés céljától, — továbbá szem előtt tartva azon közmondást: „segíts magadon, az Isten is megsegít“ — már az 1867-dik évben egy olvasó-kört alakított, tekintélyes könyvtárral és számos taggal. Az 1874-dik évben pedig „Polgári-kör“ czíme alatt megalakult a második önmívelődési kör, jelenleg 85 taggal és szép könyvtárral. Végre az úgynevezett Önségély egyesület vagy népbank mint III-dik szövetség 400-nál több betevővel. A bank forgalma az 1885-dik évben 191,426 frt 40 kr volt.

Kisdédóvoda. Ezen régen óhajtott felekezet nélküli intézet folyó év július hó 4-én nyitott meg ünnepélyesen az intézet helyiségében nagyságos Czirfusz Ferencz kir. tan. és tanfelügyelő úr által, ezen intézetben a 3—6 éves kis gyermekek gondozása, nevelése Tarnay Emma kisasszonyra, a bpesti óvóképázde egyik legjelesebb volt növendékére van bízva. Az óvodába felvett kis gyermek száma 137.

Ezen kisdédóvó intézetet a község 100 éves emlékére állította fel az egyesület, a község bőkezű pártfogása mellett.

Nincsenek égbe nyúló magas hegyeink, melynek hóval borított oldaláról egy madárka által elejtett gally, vagy a lenge szellő fuvalmától megindított lavinától: községünk a folytonos veszély torkában állana. Korlátokat nem ismerő láthatárunkban a mi községünk mint egy picziny ladik a végtelen oczeán sima tükrén egy századot már keresztül küzdve — Istennek véghetetlen kegyelme és oltalma alatt jó reménységgel kezdheti meg az újszázadot, és hogy azt a jó reménységet mint tőkepenzt az utódoknak biztosítsa, fel állítja a kisdédóvódát, leküzdve sok ellenszenvet — meggyőzve sok kételkedőt — bátorítva serkentve sok kis hitűt...

tudva azt, hogy azon kis krajczár, mely a közügy oltárára hull, a szegény nép dologban fáradt, reszkető ujjai között, épen oly nagy áldásnak és boldogságnak lehet alapja, oka a mi községünkben; mint a madár által elejtett galy vagy lenge fuvalom az égbe nyúló Alpesek között . . . oka lehet a szerencsétlenségnek.

Két különösebb esemény 1831—1849.

Az 1831-dik évben kedves magyar hazánkat pusztító kholera járvány a mi községünkben is szedte áldozatát, pusztította a lakosokat három egész hónapon: szeptember, október és novemberen keresztül. A reformátusok részéről a mostani nyugoti temetőt, a putriknak át elleni helyen akkor sánczolták el temetőnek, melybe először a kholerába elhaltakat temették el.

A járvány — úgy tűnik fel a községi és egyházi jegyzőkönyvekben, hogy oly nagy mértékben, mint hazánk némely helyein — Ómoroviczán nem pusztított — melyet az isteni gondvilés mellett a lakosok rend és tisztaság szeretetének lehet tulajdonítani. Őrizzen meg bennünket és kedves hazánkat továbbra is az Isten ezen veszedelmes emberirtó nyavalyától.

Az 1849-dik gyászos emlékezetű évben Ómorovicza községe fölé is vihar felhők tornyosultak, mint a fészke rombolt madár céltalanul bolyongtak ide s tova a lakosok, rejtegetve félteni valójukat, életüket, vagyonukat.

A mondott év január első napján dermesztő hidegben érkezett községünkbe a harez edzett Dommmiguel zászlóalj, a lakosok örömmel fogadták és megvendégelték.

A zászlóalj tovább szállítására kirendelt kocsikat a tisztek nem fogadták el; mert nem látták tanácsos-

nak a dermesztő hideg miatt a kocsin való utazást, megköszönve a szíves fogadtatást, eltetve a pignocziakat — nem tudva kimondani községünk nevét — nyomultak tovább Windisgräzt elébe.)

Január 29-én az ellenség már Topolyát égette, a tűz világa látszott Ómoroviczára, mely az itthon levőket annyira megrémítette, hogy védtelen állapotukban a szabadkai állásokon, némelyek Mélykúton, többen Halason és Csanádon kerestek és találtak menedéket.

Február 25-én estvefelé érkeztek Ómoroviczára a csajkások s velők nagy csoport gyülevesz nép, mind jól készült szuronyos fegyverekkel. A mint megérkeztek őrnagyuk, az itthon szédelgő lakosokat dobszóval a a helység házához gyűjtötte, s előttük katonáinak a rablást kemény büntetés mellett megtiltotta, sőt helységünk lakosai közül öröket is rendelt melléjük, felhatalmazva őket, hogy ha katonai parancsa ellenére, táborukat ott hagyva: rabolni mehnének: szabadon agyon verhetik. A lakosok bizva az emberséges őrnagy szigorú parancsában, a róm. kath. temető mellé két ágyúval letelepedett ellenséget, pálinkával, szalonnával és kenyérrel bőven ellátták.

Március 2-án General Dragics, Bajmokról az ügyét és hadi szerencsáját veszélyeztető fegyelmetlen népet, táborából haza zavarta, kik Szivacz és Bajsa felé vonultukban Ómoroviczát kiméletlenül kirabolták.

Március 4. General Dragics, Bajmokról Szabadka ellen indul, a lovas örök ezen mozdulatát hírül adják Gaál László ezredesnek, ki is huszáraival rövid tüzelés után az ellenséget szétugrasztotta, elhagyva társcekeret, ágyút, köztük az igen csinos 24 fontos réz Csicsót... Ezen kicsiny esetepatében részt vettek az úgynevezett

fekete sapkás honvédek is, kik között sok ómoroviczai illetőségű volt.

Márcz 9. Az ellenség Ómoroviczát 90 kocsin ismét megtámadja, a község déli részét felégették, a lakosok közül 13-at agyon lőttek. Éjjelre az ellenség elvonulván másnap ismét a községre tört.

Az előljáróság értesülve arról, hogy a kaponyai csata után maradt hadi-zsákmány elszállítása végett Paeséron magyar katonaság van — oda rögtön futárt küldött. A huszártiszt a vett hír után azonnal dobot ültetvén, míg gyalogságát rendbeszedte, 2 ágyút 60 huszár fedezetével megmentésünkre küldött.

Már égett 138 ház és sok mellék épület, midőn szölleink sarkánál a két ágyú megdördült... az ellenség... „Csoeto“... kiáltásokkal kocsikra kapva Ó-Szivacz és Bajsa felé elnyargaltak.

A huszárok utánna vágatva a Bajsa felé szaladóknak, a Pilasanovits József erdeihez közel, midőn már majdnem megmenekültek: karéba kapva őket, egytől egyig lekaszabták.

Ez alkalommal két huszár elesett, az egyiket itt temették el Ómoroviczán a róm. kath. templom mellett, a másik pedig vitel közben Szabadka alatt hunyt el.

A község jelen állapota.

Ómorovicza községében az 1880-dik évi népszámlálás szerint 1175 házban van 5991 lélek; ezek között református vallású 4468, — róm. cath. v. 1109, — izraelita 204, — ágostai vallású 22, görög keleti 1, — magát nazarénusnak valló 150 lélek.

A községet 40 tagból álló képviselő testület az előljárók felelőssége mellett kormányozza. A képviselők-

nek fele úgynevezett virilista vagy legtöbb adót fizető, fele pedig a nép által szabadon választatik a község lakóai közül.

Adóteher. Ómorovicza községe királyi adóban fizet 58,183 frt 24 kr. — Hadmentességi adóban fizet 1130 frt. — Országos közmunkaváltsági adóban 3275 frt 70 kr. — Bor-, hús- és czukor fogyasztási adóban fizet 2000 frt. — Közköltségi adóban fizet 9904 frt 85 krt.

Község háza. Ómorovicza községe a régi falú háza helyén az 1880-dik évben építtette Cservenkai mesterek által a mostani díszes épületet, mint a helybeli igazság szolgáltatás és közigazgatás forumát. Került az egész épület a téglán kívül, minden költséget fel számítva 8813 frt 18 krba.

A község fekvése a telecskai dombokon, általában kellemes benyomást tesz a szemlélőre. Útcái egyenesek és szélesek mindenütt fákkal szegélyezve, sőt az udvarok is annyira beültetve, hogy az egész község mintegy erdőben települtnek látszik.

Levegője egészséges és a fák virágzásakor igen illatos. Ivóvize bőven van, mely tiszta mint a kristály és hideg. — A lakosok mind magyarok, általában földműveléssel foglalkoznak, 1868 óta marha tenyésztéssel — a közös legelő felosztása miatt felhagytak. A nők férjeiknek a mezei munkában, különösen az aratási nehéz időben sokat segítenek — különben is egész idejük a munka és szorgalom között telik el. A háztartásban s gyermekeik nevelésében gondosok.

A gabonafélék betakarítását — mely ezelőtt alig egy évtizeddel igen sok fáradsággal és veszellyel járt — ma nagyon megkönnyíti a földeken való össze hordás, 22 gőzgép oda áll az asztagok tövéhez s az egész határt zab aratásra — a búza termést illetőleg —

elcsépel, azokra nézve kik az idő pénzbeli értékét ismerik nagy nyereség; mert most tizedrésnyi idő alatt tízszer kevesebb erővel magtárba takarítanak.

A házak, a völgyön épültek kivételével, mind szárazok, tűzfallal épültek és szép fehérre vannak meszelve, általában egészségesek. Az épületek és fasorok közötti gyalog járdák, középületekhez vezető utak, égetett téglával vannak igen sok utcában kirakva — az udvarok téglával vagy vert fallal körül kerítve és bemeszelve. Az egész község felvan osztva öt járásra.

A község közepén keresztül folyik a Bács-ér, vagy mint a térképen jelezve van a „Krivaja Bara.” — Ezen völgyben a településkor, mint az öreg emberek beszélik 5—6 ölre kellett a kútát ásni, míg vizet találtak — ma pedig már a község 9-öles csordakútjából, a zombori országúton ősszel és tavasszal nagy esőzések után — kifelé folyik a víz.

A víz ezen rendkívül magas állása következtében, különösen 1869. óta a házak a völgyön majdnem mind megrogytak vagy elpusztultak. A vizet községünkben lecsapolni nem lehet, mert a déli határban keletkezett sűrű nádasok a vizet felfogják és a gyors lefolyást megakadályozzák; megtörtént már, hogy a község nagy munka erővel az egész folyót a faluban kitisztította: ekkor a víz vagy vissza folyt, vagy pedig későbbben megált.

A víz ezen állapotában a folyó mellékit egészen elposványosítja, ősszel és tavasszal a nagyútczát járhatlanná teszi, az alacsonyabb udvarokat elönti . . . képezve azután a megzöldült pocsoja, kellemes lakó helyet a bekák és szünnyogok ezreinek. A Bácsérből a mit a nap elnem párologtat, a mit a föld be nem vehet: az mind a Ferencz csatornába folyik.

A lakosok terményeiket általában a helybeli gabona

kereskedőknek adják el, az élelmet és ruházzkodást illető szükségüket a szépen berendezett boltokban, a minden szerdán tartatni szokott és igen látogatott heti vásárokon, végre a község három országos vásárjában bőven kielégíthetik.

Van még Ómoroviczán gyógyszer-tár és a legújabbán épült bármely városnak díszére válható közvágóhid.

Utó-szó.

Tisztelt lakos társaim! Ime Ómorovicza községnek 100 éves múltjából a legnevezetesebb eseményeket mintegy dióhéjba szorítva, leírtam. A mit leírtam erkölcsi tanúságul elég erős lehet arra nézve, hogy a község alapító ősök és a jelenkor munkásságáról, küzdelmeiről — annak a kit érdekel — bizonyosságot tegyen.

Mi a mai nemzedék elismerjük azt, hogy a község alapítóknak és a század első felében élt elődöknek, sok oly bajjal kellett megviaskodni, a melyet mi már csak nevére — még sokan arról sem ismernek, be kell látnunk, ha a múlt idők nyomoruságait olvassuk vagy halljuk, hogy a mi panaszunknak, bekötetelenségünknek igen sokszor nincs semmi alapja; mert mi a mai nemzedék az igazi sanyarúságot és küzdelmet az életért nem ismerjük.

Ha megkérdezhetnők elhalt őseinket, valyon a sok küzdés és szenvedés mellett, találtak-e valamiben örömet és lelki megnyugvást? Bizony azt felelnék: találtunk!... Megtaláltuk mind kettőt a becsületes és szorgalmas munkában, hogy olykor-olykor öröm helyett üröm, keserűség, — barát helyett ellenség ütött tanyát

házi tűzhelyünkön; eltűrtük, elszenvedtük, vegyetek példát az élet viszontagságos útain jó és balsorsunkból.

Végezetül Omorovicza község 100 éves múltja arról is tanúskodik, hogy lelkes, nemesen gondolkodó fiai mindig voltak, a kik megtudták érteni a kor intő szózatát, minden időben, s nemes törekvésöket érvényre, diadalra tudták juttatni . . . még azon szomorú emlékeztető időben is, midőn az emberek arczán gyanús volt az öröm . . . vétkes a fájdalom.

De ha voltak — én hiszem az Istent, hogy lesznek is nem csak fiai, de leányai is községünknek olyanok, kikre hálásan fog vissza emlékezni az utókor, kiket áldani fognak az árva, az özvegyek, áldani a szegények, áldani a közintézetek.

Most hátunk megett egy letűnt század öröme és fájdalma, előttünk a jövő bizonytalan képe, hogy mit rejt magába Omorovicza és a mi kedves magyar hazánk számára: azt nem tudhatjuk . . . talán nem is jó volna tudni; azért is kívánjuk teljes szívből mindnyájan: munkálkodjunk teljes erővel mindnyájan, hogy legyen virágzó és boldog a mi kedves községünk Omorovicza! Legyen virágzó és boldog! Legyen nagy és hatalmas a mi kedves magyar hazánk!!

Függelék.

α) Ómorovicza községének birái 100 éven keresztül:

Juhász Péter 1786.
 Facsar Péter 1787.
 Lengyel Mihály 1788—89.
 Facsar János 1790—91.
 Lengyel Mihály 1792—93—94.
 Bodnár Mihály 1795—96—97.
 Lengyel Mihály 1798.
 Bálint János 1799.
 Bálint István 1800—1—2.
 Biró Mihály 1803.
 Bálint Péter 1804—5—6.
 Borus Mihály 1807—8.
 Földi István 1809—10.
 Sárközi Mihály 1811.
 Ivanyos János 1812—13.
 Torok György 1814.
 Fűtő Mihály 1815—16.
 Szóczi János 1817.
 Onadi Sándor 1818.
 Fűtő Mihály 1819.
 Ivanyos János 1820.
 Fűtő Mihály 1821.
 Szentpéteri József 1822-től—29-ig.
 Pap János 1830.
 Szentpéteri József 1831.

Faragó Mihály 1832.

Gy. Nagy József 1833.

Búzás Pál 1834—35—36.

Cseke Ferencz 1837.

Buzás Pál 1838.

Kötő Pál 1839.

Buzás Pál 1840—41—42.

Kecskeméti András 1843—44—45.

Buzás Pál 1846—47.

Nagy József ispán 1848.

Fejős István 1849.

Kis János 1849—50—51.

Buzás András 1852—53.

Györe József 1854.

Kurucz Ferencz 1855.

Buzás András 1856.

Kötő Pál 1857—58—59.

Mendege István 1860.

Sárközi Ferencz 1861.

Buzás András 1862—63—64.

Ádor Sándor 1865—66—67.

Nagy Ferencz 1868.

Buruzs István 1869.

Mendege István 1870—71—72.

Sárközi Ferencz 1873—74—75.

Mendege István 1876—77—78.

Ivanyos Sándor 1879.

Buruzs István 1880.

Schöffer József 1881.

Mendege István 1882—83—84.

Varjas Sándor 1885—86.

**b) Ó-Morovicza községének első lakosai, betelepültek az
1786 évben a Jász- és Nagy-Kún városokból.**

1. Sági Szabó János.	29. Sándor György.
2. Tóth István győri.	30. Pap András.
3. Nemes Mihály.	31. Balog Ferencz.
4. Német Pál.	32. Kántor Mihály.
5. Földvári János.	33. T. Nagy János.
6. Nagy János ongai.	34. Gulyás György.
7. Kerekes Mihály győri.	35. Dávid István.
8. Novák Mihály.	36. Révész András.
9. Konecz János.	37. Tóth István Gomoja.
10. Király Péter.	38. Somogyi István.
11. Kovács Ferencz.	39. Somogyi Péter.
12. Farkas Miklós.	40. Bérés János.
13. Szűcs István.	41. Nagy Bálint.
14. Kovács András.	42. Boros Mihály.
15. Nagy János.	43. Sánta András.
16. Zagyva János.	44. Kósa Ferencz.
17. Szabó János.	45. Karaes Ferencz.
18. Molnás János Torma.	46. Fűtő János.
19. Szél István.	47. Horvát János biai.
20. Máthé István.	48. Szabó Péter.
21. Juhász Mihály.	49. Nagy Ferencz.
22. Varga János.	50. Mészáros Gergely.
23. Juhász Péter.	51. Kádár János.
24. Miklós Kovács János.	52. Kádár István.
25. Takács Sándor.	53. Biró Mátyás.
26. Madarász János.	54. Kis János.
27. Balatony András.	55. Bak Péter.
28. Kondai István.	56. Csáti Mihály.

57. Szénási János
58. László Mihály
59. Dajka István
60. László István
61. Vitalis János
62. Kovács Ferencz
63. Czina András
64. Doma Mihály
65. Geszten János
66. Halasi Kis István
67. Kovács Márton
68. Boros György
69. Berki András
70. Márkus András
71. Fűtő Mihály
72. Dobár Mihály
73. Tóth Pál
74. Tóth Gergely
75. Hupuczi János
76. Kósi János
77. Kis István
78. Ambrúzs Mihály
79. Kósa Mihály
80. Pap András
81. Balatony György
82. Csücs György
83. Búzás Mihály
84. Kovács András
85. Pazsa Mihály
86. Juhász János
87. Borsos Mihály
88. Bako István
89. Léhi Pál

90. Csobi Mihály
91. Boldizsár András
92. Mike János
93. Tóth János
94. Ambrúzs György
95. Bodnár István
96. Kis János
97. Hupuczi György
98. Léka András
99. Balog Mihály
100. Varga András
101. Molnár András
102. Lengyel Mihály
103. Német Mihály
104. Balla István
105. Balog András
106. Szabó János
107. Balog István
108. Mucsi Dávid
109. Balla János
110. Buzás István
111. Pap Mihály
112. Kun Ferencz
113. Solymosi János
114. Dezi Pál
115. Erdei György
116. Fábián István
117. Boros György
118. Kovács István tetétl.
119. Puskás Mihály
120. Beke Péter
121. Pető István
122. Murvai István

123. Hajdú Ferencz	156. Sípos Ferencz
124. Kis István	157. Léka Gergely
125. Keresztúri János	158. Borús Mihály
126. Szilágyi István	159. Görgői János
127. Kis Péter	160. Gal István
128. Lovas György	161. Kis Mihály
129. Facsar János	162. Kurucz János
130. Nagy István	163. Kurucz János ifjú
131. Hajdú András	164. Víg János
132. Sebők Mihály	165. Bereczky Mihály
133. Juhász István	166. Kis Mihály
134. Gyúró András	167. Csipő Gergely
135. Vincze György	168. Domján Mihály
136. Kis Péter kádár	169. Zádori János
137. Sebők János	170. Fejér György
138. Tóth István	171. Domján István
139. Czina János	172. Sótész Mihály
140. Palóczy János	173. Karsai Márton
141. Csobi Péter	174. Máthé István
142. Tigyi Mihály	175. Borús Gergely
143. Czina András	176. Tigyi András
144. Koródi János	177. Szabó János
145. Szatmári András	178. Lovas János
146. Juhász Mihály	179. Kovács Mihály
147. Kocsis István	180. Tóth Pál
148. Sebők Mihály	181. Antal János
149. Takács András	182. Kis János
150. Koczó György	183. Kenderessi János
151. Tóth Mihály	184. Gönczi János
152. Nagy Mátyás	185. Taresai István
153. Polyik István	186. Kovács Mihály
154. Mezei István	187. Dombi Mihály
155. Rácz András	188. Kálmány István

189. Faragó Mihály.	222. Nagy Mihály.
190. ifj. Gál István	223. Kis András szücs.
191. Bojtár Mihály.	224. Kis Ferencz.
192. Gál Mihály.	225. Facsar András.
193. Gönczi András.	226. Tóth János.
194. Tóth Péter.	227. Virág Ferencz.
195. Károlyi János.	228. Dávid János.
196. Fóris István.	229. Győri István.
197. Körtelessi Sámuel.	230. Szoboszlai Márton.
198. Fodor János.	231. Jónás András.
199. Balog Mihály.	232. Novák János.
200. ifj. Pócsi Mihály.	233. Novák Ferencz.
201. Juhász András.	234. Német Mihály.
202. Szt. Iványi János.	235. Gannai István.
203. Faragó János.	236. Nagy Bálint.
204. Mándoki András.	237. Czina János.
205. Vig Gergely.	238. Magyar János.
206. Balla Mihály.	239. Solymosi Gábor.
207. Kardos Tamás.	240. Borus István.
208. Szél Ferencz.	241. ifj. Borus István.
209. Sebők Mihály.	242. Solymosi János.
210. Sz. Péteri József.	243. Borbély Mihály.
211. Sáfrány István.	244. Dobozi István.
212. Virág Mihály.	245. Nagy János.
213. Csáti István.	246. Taresai Mihály.
214. Bérczi Mihály.	247. Veres István.
215. Facsar Mihály.	248. Kálmány János.
216. Facsar Péter.	249. Fejér István.
217. Győrfi Mihály.	250. Kálmány János.
218. Murza Mihály.	251. Juhász János.
219. Dobi István.	252. Kis Mihály.
220. Sz. Péteri István.	253. Tóth József.
221. A. Kis István.	254. Kálmány András.

255. Tóth György.	288. Molnár János, kőrösi.
256. Dobozi Ferencz.	289. Vincze Mihály.
257. Onadi Pál.	290. Dobai János.
258. Szél Mihály.	291. Kecskés Ferencz.
259. Pap Sámuelné.	292. Tóth Gáspár.
260. Béres János. Madaras.	293. Karai István.
261. Pócsi Mihály.	294. Molnár Györgyné.
262. Fagyal György.	295. Nemes Mihály.
263. Balog György.	296. ifj. Tóth Gáspár.
264. Karaes Gáspár.	297. Varró Mihály.
265. Bazsó János.	298. ifj. Varró Mihály.
266. Pap János.	299. Lódi János.
267. ifjú Szél István.	300. Dobi György.
268. Bazsó Péter.	301. Somogyi András.
269. Bézi János.	302. Facsar Mihály.
270. Monori János.	303. Szarka Mihály.
271. Vizesi György.	304. Fodor István.
272. Fodor Mihály.	305. Kovács András.
273. Kovács Mihály, Bodn.	306. Vékás István.
274. Szalai György.	307. Körtélessi Mihály.
275. Kis Péter, cselebi.	308. Sz. Péteri József.
276. Kovács Miklós.	309. Jósa Mihály.
277. Böszörményi Mihály.	310. Pap Mihály.
278. Tanított István.	311. Vizesi Mihály.
279. Sándor József.	312. Balla Péter.
280. Dezsi Péter.	313. Fodor István.
281. Korodi János.	314. Kántor György.
282. Perge Mihály.	315. Sánta András.
283. Kerekes János.	316. B. Nagy János.
284. Kis György.	317. Veres István.
285. Dajka István.	318. Czina Mihály.
286. Huszti Bálint.	319. Molnár János.
287. Miklavicz János.	320. Ördög András.

321. Mucsi Dávid.	328. Vég András.
322. Czizi György.	329. Kis Gergely.
323. Mezei Mihály.	330. Tóth István.
324. Kovács Kis Péter.	331. Lukács Gábor.
325. ifjú Kovács Kis Péter.	332. B. Varga István.
326. Boldog Bálint.	333. Csákvári András.
327. Balatony Mihály.	334. B. Tóth István.

NAGY-KÖRÖSÖN, 1886.

NYOMATOTT OTTINGER E. GYORSBAJTÓJÁN.